

Nr 429

Av herr Björkman m.fl., om rösträtt för utlandssvenskar.

(Lika lydande med motion nr 359 i Första kammaren)

Frågan om rösträtt för utlandssvenskar har genom det stigande antalet utomlands bosatta svenska medborgare kommit att tilldraga sig en allt större uppmärksamhet. Allt fler svenskar tjänstgör i internationella organisationer och inom det multilaterala eller bilaterala biståndet till u-länderna, representerar svensk exportindustri och exporthandel, svenskt transport- och försäkringsväsen, arbetar som tidningskorrespondenter, konsulter, prospektörer, entreprenörer, montörer o.s.v. Denna utveckling kan väntas fortsätta i ökad takt. I riksdagen har frågan om rösträtt för utlandssvenskar genom motioner och interpellationer varit föremål för upprepade framstötningar ända sedan 1929. Oaktat frågan ägnats så stort intresse och varit föremål för många utredningar har den ännu icke nått sin lösning.

Med de ökade internationella förbindelserna står det numera klart att svenska medborgares insatser i andra länder på intet sätt kan betraktas som mindre värdefulla för Sverige än de som utföres i hemlandet. Ett mycket stort antal utlandssvenskar utför en för landet synnerligen betydelsefull gärning. Det kan knappast förvåna att utlandssvenskarna under dessa förhållanden känner bitterhet över att ha berövats möjligheten att utöva sina medborgerliga rättigheter: att med sin röst påverka landets styrelse. Denna diskriminering står i strid med grundlagens lydelse. I RO § 16 föreskrives uttryckligen: »Valrätt tillkommer envar man och kvinna som är svensk undersåte...» Den ursprungliga bestämmelsen om bosättning (mantalsskrivning) som förutsättning för rösträtt upphävdes 1909. Att vallagen inte överensstämmer med grundlagen rubbar inte giltigheten av grundlagens stadgande. Denna utslutning av många utlandssvenskar från deras i grundlagen stadgade rösträtt ter sig desto mer obillig som exempelvis sjömän och missionärer m.fl. redan nu äger rösträtt trots lång utlandsvistelse.

Under de senaste åren har knappast rätt delade meningar i själva principfrågan att utlandssvenskarna skall ges möjlighet att utöva sin rösträtt. Detta har väckt berättigade förhoppningar hos utlandssvenskarna att röstfrågan stode inför en snar lösning. Uttalanden av chefen för justitiedepartementet har stärkt dem i denna uppfattning. Då 1955 års valutredning i augusti förstärktes och därvid erhöll tilläggsdirektiv uttalade justitieministern att han fann det angeläget att frågan snarast bringades till en lösning. Detta uttalande återropades av konstitutionsutskottet vid 1958

års B-riksdag. I utlåtande i anledning av vid 1960 års riksdag ånyo väckta motioner uttalades att det enligt utskottets mening varit önskvärt att frågan bringats till en lösning redan med avseende på 1960 års andrakammarval. I ett interpellationssvar i oktober 1960 ställde justitieministern i utsikt att proposition skulle framläggas vid 1961 års höstsession så att de nya bestämmelserna skulle kunna tillämpas vid 1962 års kommunalval. I november 1961 ställde justitieministern i ett nytt interpellationssvar i utsikt att de nya bestämmelserna skulle kunna tillämpas vid 1964 års andrakammarval. I ännu ett interpellationssvar den 15 november 1963 ställde han emellertid hela frågan ytterligare på framtiden. En ny utredning hade tillsatts i januari 1963. Skrivelser från utlandssvenska organisationer vittnar om den besvikelse detta nya uppskov väckte.

Det enda egentliga skälet till att frågan ännu inte nått sin lösning är att de tidigare utredningarna inte lagt fram lösningar som i varje detalj ansetts helt tillfredsställande. Den senaste utredningen, om utlandssvenskars folkbokföring, har nyligen framlagt resultatet av sitt treåriga arbete. Utredningen avvisar helt tanken på kommunal rösträtt för utlandssvenskar och anser även att sambandet mellan valrätt och valbarhet utgör hinder för att ge dem rösträtt ens vid andrakammarval utan att grundlagsändring först skett.

Denna ståndpunkt innebär, att ett definitivt beslut skulle kunna fattas först 1969. Utlandssvenskarna skulle i så fall inte erhålla rösträtt förrän vid 1972 års andrakammarval. Ett sådant ytterligare uppskov kan inte godtagas. Det måste särskilt understrykas, att det grundlagshinder för en reform, som utredningen anser föreligga, över huvud inte upptäckts vare sig av konstitutionsutskottet 1958 och 1960 eller av justitieministern 1960 och 1961 eller av 1955 års valutredning under dess långvariga arbete på frågan. Först då frågan ånyo behandlades av konstitutionsutskottet våren 1964 upptäckte utskottets socialdemokratiska ledamöter det argument, som nu upptagits av den nya utredningen.

I anledning av vid 1965 års riksdag ånyo väckta motioner uttalade konstitutionsutskottets majoritet, att i betraktande av de önskemål som vid flera tillfällen framförts av riksdagen om en lösning av frågan det långt utdragna utredningsarbetet är ägnat att inge starka betänkligheter. Vi kan för vår del inte finna ytterligare ett långt uppskov med frågans lösning försvarligt. Den nyligen avslutade utredningen har framhållit, att Konung och riksdag utan grundlagsändring föreskrivit att vissa medborgare — bland dem statsråd och vissa sakkunniga — för att få möjlighet att väljas till andra kammaren må kvarstå kyrkobokförda i den ort där de varit bosatta. Att införa en motsvarande ordning skulle, säger utredningen, vara teoretiskt tänkbart som ett medel att lösa frågan om utlandssvenskarnas rösträtt. Vi anser att denna möjlighet bör utnyttjas så att utlandssvenskarna snarast möjligt kan utöva sin rösträtt.

Varken valutredningen eller utredningen om utlandssvenskars folkbokföring har som tidigare nämnts velat tillstyrka att utlandssvenskarna erhåller rösträtt även vid kommunala val. Även om vissa invändningar kan riktas mot oinskränkt kommunal rösträtt kan det, som konstitutionsutskottets majoritet framhöll i sitt förutnämnda utlåtande vid 1965 års riksdag, med fog göras gällande att så länge det nuvarande tvåkammerssystemet består, bör dessa svenska medborgare ha samma möjligheter som andra att påverka även första kammarens sammansättning.

Då riksdagen föregående år avslög motioner om en lag med tidsbegränsad giltighet för att bereda utlandssvenskar möjlighet att utöva sin rösträtt redan vid 1966 års kommunalval torde det för närvarande på grund av den knappa tid som står till förfogande icke vara tekniskt möjligt att bereda utlandssvenskarna rösträtt redan vid årets kommunalval.

Att de gjorda utredningarna ådagalagt att frågan om utlandssvenskars rösträtt rymmer tekniskt komplicerade problem vill vi inte bestrida. Frågan torde emellertid nu vara så grundligt utredd att det på grundval av framlagda förslag och yttranden från remissinstanser bör vara möjligt att inom den närmaste tiden finna en godtagbar lösning så att utlandssvenskarna efter så många års väntan ges möjlighet att delta i 1968 års andrakammarval.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om förslag till lagändringar, genom vilka utlandssvenskar erhåller möjlighet att utöva rösträtt vid val till andra kammaren, landsting och fullmäktige i städer utanför landsting, med tillämpning redan vid 1968 års andrakammarval.

Stockholm den 26 januari 1966

Folke Björkman

Lars Eliasson

i Sundborn

Tage Magnusson

S. G. W. Wahlund

Yngve Hamrin

Sven Gustafson

i Göteborg
